Ч. 19-20. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 5. травня 1929. Рік XXXI.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орґан Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чверть-річно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41.

Телеф. Друкарні: 29-26.

Через Голгофту до Воскресення.

Коротка була радість ворогів Спасителя. На третій день після розпяття море світла опромінило хрест на Голгофті і з Єрусалиму полетіла в світ перша вістка: Христос воскрес із гробу!

Вороги Спасителя святкували свято побіди, але на третій день їхня побіда перемінилася в найтяжчу поразку, яку знає людство.

„Христос воскрес“ — рознеслася вістка по землі Ізраїля і розпочався побідний похід науки Спасителя.

Рікрічно ранньою весною переживає людство траґедію Голгофти. І рік-річно в сяйві світла виринає перед черговими поколіннями хрест на Голгофтській горі, символ побіди правди над неправдою. А одночасно у стіп хреста стають прокляті постаті злочинців, що розпяли Великого Учителя. Вони зробилися на віки німими свідками тріюмфального походу Розпятого.

Цей побідний похід найвисшої науки не вгаває, навпаки він щораз могутніший, видає щораз обильнійші плоди. І рікрічно вороги Спасителя мусять стверджувати: тривким на землі є тільки те, що спирається на науці Розпятого.

Сього року, як рікрічно від віків, загомонять дзвони по всій Україні, сповіщаючи про тріюмф Сина Божого. „Христос воскрес“ — витатимуть себе сини Української Землі. „Христос воскрес“ — лунатиме побідна пісня по селах, містах і місточках нашої Многострадальної Батьківщини. „Христос воскрес“ — ґрожачими устами вітатимуть себе сини України за тюремними кратами і на добровільному чи примусовому вигнанню по чужих країнах. І всіх нас обєднає ця побідна пісня „Христос воскрес“ в одну велику сімю. Ми — покоління, якому доля судила ввійти на Голгофту України!

Насувається питання: Чи всі ми свідомі того, як великий тягар відповідальности взяли ми на себе? Питання, на яке мусимо дати собі відповідь в свято Воскресення. Бо наш хрестний похід через Голгофту України увінчається побідним тріюмфом тільки тоді, коли зробиться він могутнім актом волі всіх верств української нації, окриленим вірою в світлий день Воскресення...

Багато прояв нашого національного життя під окремими займанщинами вказує, що Голгофта України проминіє, що кров найкрасших синів нації, пролита на побоєвищах років 1917—20, не пішла на марно. Стихійне змагання до єднання всіх сил нації в боротьбі за сонішне Завтра України, яке всупереч всім затіям ворогів проявляється щораз бурхливійше, самопосвятні зусилля цвіту нації на всіх царинах життя — являються наглядним показчиком, що знак хреста, який в роках 1917—20 отінив Українську Землю, виростає в наші душі щораз глибше, отже день Воскресення щораз близший.

Голгофта України проминіє. А через неї веде шлях до Воскресення!

Воскреснеш!

Воскреснеш, скований Титане,
Як встав з утроби кита Йона!
І зіллєм з рідного Сіону,
Де храм твоєї слави стане,
Усі залічиш рани..

Немов орля обновишся весною.
Збереш синів під прапор рідний
І як хазяїн чесний, гідний,
Даси всеще́дрою рукою
Европі дар спокою...

Й будеш пишатися, Народе,
Як цар у колі слуг покірних.
Гісопом вмитий мук незмірних
Ясніти будеш сяйвом вроди
От роду та до роду...

П. Карманський.

Право до культури.

І знову одна святочна нагода заговорити до нас усіх та нагадати собі такі певні обовязки, що про них на будни забуваємо.

Цей обовязок відноситься до права на власну культуру.

Ми звикли розріжняти обовязок від права. Обовязок уважаємо чимсь твердим, неприємним, якимсь тягарем. А право до чогось або на щось уявляємо собі, як щось таке, що нам належиться. Часто кажемо, що нам не дають нашого права, і тоді ми вважаємо себе покривдженими. Але вже дуже рідко думаємо про те, що нашим дуже бажаним обовязком є не тільки дбати про своє право, але навіть свідомо по нього посягати.

І таким важним обовязком є посягнути по право до культури.

Одним засобом, так мовити, одним шляхом, на якому можемо виконувати цей обовязок і рівночасно діяльно працювати над правом до культури — це **приналежність до товариств.** У товариствах обєднуємо себе для певних завдань, приймаємо добровільно на себе певні статутові зобовязання, їм піддаємося і їх виконуємо.

Найважнішими товариствами під нинішню пору є: читальня, кооператива, кружок „Рідної Школи“, кружок „Сільського Господаря“ і руханкове-пожарниче товариство Сокіл або Луг. У названих товариствах обняті всі головні й основні частини цілого народнього життя.

Уже самою **приналежністю** до названих товариств зазначуємо формально нашу охоту посягнути по право до культури.

Від охоти переходимо до діла, коли платимо до названих товариств **вкладки,** коли до кооперативи даємо **паї,** коли в кооперативах і через кооперативи заспокоюємо всі наші потреби.

Від охоти переходимо до діла, коли як члени товариств або кооперативи виконуємо все те, чого домагається від нас **статут.** А робимо це через **працездатний виділ.** Такий виділ мусить в першу чергу дбати про те, щоби оставав у **звязку** з повітовими й центральними установами. І тому виділ кожного повищого товариства старається передплачувати крім політичних часописів усі ті часописи й журнали, що їх видають центральні установи. А видають на те, щоби інформувати підлеглі товариства про їх обовязки. До таких інформаційних часописів належить: **„Життя і Знання“, „Народня Просвіта“, „Господарсько-кооперативний Часопис“, „Кооперативна Республика“, „Сільський Господар“, „Стінний Часопис Сільського Господаря“, „Сокільські Вісти“, „Вісти з Луга“.*)**

Усі товариства в одній громаді повинні подбати про оснування **одної спільної бібліотеки,** найкраще при читальні „Просвіта“, помагаючи читальні грошима для закупна книжок. Кілька малих бібліотек в одному селі або в одній громаді є звичайно без значіння.

Кожне товариство повинно заохочувати своїх членів до **самоосвіти й самовиховання.** Задля тої цілі творить з охочих членів **самоосвітні гуртки,** що своїми силами сами добувають і поширюють свої знання. Предметом праці самоосвітних гуртків мають бути всі ділянки людського знання. Та найпевніший і найкращий розвиток самоосвітніх гуртків запевнений, коли предметом їх праці на селі буде **сільсько-господарська й кооперативна освіта.** Від цих двох знань праця в гуртках поведе членів до ріжних инших питань життя і знання.

В практичній роботі в поодиноких товариствах обовязково треба мати на увазі справу **орґанізації жіноцтва.** Від освіти жіноцтва залежить не тільки хатнє господарство і його розвиток, але також справа культури нашої хати, виховання дітвори, виховуючий і уморальнюючий вплив на мущин.

Ми піднесли тут нарочно тільки кілька питань і справ. І коли котре товариство або гурт людей розпічнуть роботу від котрої-небудь порушеної справи, вже зазначують діяльно, що посягають по право до культури.

Право до культури — це право кожної людини і цілих народів. Одначе воно само не дається. По нього треба посягати і його треба брати. Та без них ніде не обійдеться. Для певних справ буде потрібно жертв: грошевих, матеріяльних, а навіть моральних. В охоті до пожертвувань показується також розуміння обовязку на право до культури.

З хвилею, коли розуміння цього обовязку обійме широкі шари громадянства, перейдемо від слів про культурне піднесення народу до діл. З тою хвилею також почнеться правдивий культурний здвиг, який стане запорукою повного нашого воскресення і дальшого здорового національного розвитку.

М. Галушинський.

*) „Життя і Знання“ та „Народня Просвіта“ видає Т-во „Просвіта“ у Львові (Ринок 10); „Господарсько-кооперативний Часопис“ і „Кооперативну Республику“ видає Ревізійний Союз Українських Кооператив (Словацького 14); „Сільський Господар“ і „Стінний Часопис“ видає Т-во „Сільський Господар“ (Зіморовича 20); „Сокільські Вісти“ видає Т-во „Сокіл“ (Руська 20); „Вісти з Лугу“ видає Т-во „Луг“ (Коперника 5)

Учімся від інших!

Польське громадянство є тепер роздерте і розбите внутрішньою боротьбою. Це вже не є боротьба ріжних політичних таборів, які гуртувалиби ріжні верстви населення з ріжними суспільними інтересами. Ні, це вже не є суперництво ріжних орґанізацій за побіду своїх ідеалів та за здобуття тих соціяльно-економічних прав, яких домагаються члени тих орґанізацій. Така боротьба, таке суперництво є природне, воно йде по всьому світі, скрізь, де є народи з ріжними клясами і станами. У наших сусідів діється тепер трохи інакше: їх внутрішня громадянська боротьба пройнята взаїмною **н е н а в и с т ю,** яка завсіди засліплює ум і штовхає до таких слів і діл, до яких спокійна людина нездібна. Дальше, у цій боротьбі противники не поборюють уже ідей і програм, ба, не бють уже в орґанізації, а в **о с о б и,** які стоять на чолі тих орґанізацій. А до цих осіб належать люде, що займають або займали високі й навіть дуже високі урядові посади. Врешті ця боротьба взагалі перестала вже рахуватися зі **с п о с о б а м и:** недавні однодумці, недавні політичні, ба навіть особисті приятелі лаються нині по ґазетах і витягають із свого минулого всі бруди, затерлися межі пристойности, тріюмфує найгірша демаґоґія.

Поділене польське громадянство буцім то на два табори: на пілсудчиків і протипілсудчиків. Але в кожному з тих таборів теж кишить від ріжних противенств, та найважніше, що невідомо властиво, чого хоче один табор а чого другий. Щораз більше є перебігчиків із одного політичного табору до другого, себто щораз гірше шириться **б е з х а р а к т е р н і с т ь.** А громадянські маси щораз більше спантеличені, бо серед такої політичної саламахи трудно визнатися: наприклад польський селянин має аж шість партій, які звуть себе або „всестановими“ або селянсько-робітничими або таки суто селянськими: „ББ“ і ППС. (соціялісти) і „Визволєнє“ і „Стронніцтво хлопське“ і „Пяст“ і „Звйонзек хлопскі“ — і напевне ще якісь „хлопи“ найдуться! Ще більше є „робітничих“ партій: ППС (соціялісти протипілсудчики) і ББС (соціялісти пілсудчики) і ППС лівиця і „хадеки“ (християнська робітн. партія) і НПР — („народова“ робітнича партія) і комуністи, ну і само таки урядове „ББ“! Одночасно йде боротьба проти „партійництва“ — і творяться щораз нові якісь політичні орґанізації.

Д л я н а с, У к р а ї н ц і в, н и н і ш н і в і д н о с и н и с е р е д н а ш и х с у с і д і в є н а д з в и ч а й н о п о в ч а ю ч і. Бо ніхто інший, як саме ми здавен-давна славилися своїм внутрішнім „отаманством“, своїми внутрішніми громадянськими сварами і чварами. Ми, українці, маємо в своїй історії часи, коли на край з усіх сторін налягали вороги, а на Вкраїні було аж чотирох гетьманів! Але чого завертати аж до 17-го століття, коли прецінь ось ще кілька літ

тому, коли ні клаптика рідної землі не було вільного, на еміґрації аж три українські „правительства“ боролися „за владу“. А що діялося рік тому, підчас виборів? Адже навіть дві найстарші наші партії, обі національні й обі селянські, які завжди в поважних хвилинах ішли разом, та й то тепер на чудо-диво не могли порозуміти́ся. І серед того нашого запамороченя ми все забували про цілий світ доокола́чний, гейби ми на місяці жили і гейби всі земні блага вже посідали та з великих гараздів з нудьги „для забави“ себе взаїмно за чуба брали!

І ось нині ми можемо у польських відносинах — наше власне обличя пізнати. Ми можемо наче в дзеркалі в них приглянутися. І як мала дитина, що плаче і кривиться, побачивши в дзеркалі погано помощене своє личко, з острахом вмовкає, так і ми повинні зжахнутися: яке страшне видовище дають кожному чужинцеві внутрішні громадянські чвари.

Ось це наука нам, як не треба робити. Та можемо теж дечого навчитися, як треба поступати, не вважаючи на всі сварки й „розколи“ внутрі власного громадянства. Ось кілька днів тому у Парижі німецький делеґат на нараді про воєнне відшкодування обережно і делікатно натякнув на потребу повернути Німеччині провінції, які нині належать до Польщі. І враз уся польська преса, всі до одної істнуючі в Польщі і поза Польщею польскі ґазети, підняли спільний крик, однодушний протест. Те саме діється від ряду літ у спорі з Литвою; ціле польське громадянство без ріжниці на партії та без огляду на всю свою внутрішню ворожнечу стоїть одним фронтом. Той самий фронт істнує і проти большовиків (ми не рахуємо польських комуністів, бо комуністи є інтернаціоналістами, отже до якогобудь національного громадянства не можна їх зараховувати). Ось так у всіх закордонно-політичних справах, себто таких, які торкаються цілого польського народу й цілої польської держави — всі поляки виявляють надзвичайну солідарність. Та й не тільки до закордонних справ відноситься ця польська солідарність, а взагалі до всіх справ непольських. Чи ми чували, щоби питання про відношення до українців було колинебудь предметом спору поміж поляками? Чи якенебудь і найповажніше українське жадання у соймі вносить бодай найменший спір серед польські партії, які зрештою будь-чого скачуть собі до очей? Ніколи такого не буває, усе істнує на ділі відносно всіх не-поляків у Польщі — українців, білорусів, жидів і німців — єдиний польський фронт.

Це свідчить про великий польський державний патріотизм і про національну єдність. Нема в них лише громадянської єдности.

Історія власного і чужих народів є книгою найбільшої мудрости для нації. Історія сусідних сучасних народів є найкращим повчаючим приміром. Учімося на тих приміpax, не робімо чужих помилок і наслідуймо чужі прикмети! Бо коли сліпі й глухі будемо проходити попри те, що творить довкола нас життя, то й життя пройде байдуже попри нас. **І. К.**

Селянські гаразди.

По містах люблять говорити, що нікому так не є добре, як господареви на селі. Говорять так не тільки ті, що нашого хлібороба не знають, але й ті, що повинніб його знати. Навіть бувший міністер скарбу Чехович, коли на весняній соймовій сесії минулого року хотів перевести нові податки, які всім тягарем валились на плечі дрібного селянства, сказав із соймової трибуни, що тепер нікому не живеться так добре в Польщі як селянинови рільникови. „Він бере (слова міністра) високі ціни за свої продукти, а платить малі податки“. Значить, можна наложити на нього нові податкові тягарі.

Отже й урядові чинники думають так само, як перший ліпший міщух, що, мовляв, хлопови нічого не бракує, він всьо має, його нiщо не коштує: земля сама родить, корова дає молоко, а сир, курка несе яйце, хліб є свій, словом — рай на селі...

Не знають, чи не хотять знати того, що селянин, особливо український, тепер більше задовжений як перед війною, кредиту низькопроцентового і довгоречинцевого він ніде не має, а як дістане з великим трудом від своїх кредитових установ, то лише доляровий, і при нинішнім господарськім положенню Польщі страх перед упадком курсу золотого спати йому не дає!

Не тямлять того, що варстат його праці, землю, на яку він так довго чекав, забрав йому спід носа польський осадник. Польський уряд не дивився на те, що тої землі потрібує місцеве українське хліборобство, яке зовсім скарловатіло і зійшло на пролетарів.

А податки! Яких наш селянин не платить? Безпосередні: ґрунтовий, домовий, громадський, дороговий, на школу, поліцію, військовий, ріжні стемплеві оплати в судах, та спадкові перенесення власности, даровизни, часто з процентами та екзекуційними карами! В минулім році самі екзекуційні кари осягнули суму 37 міліонів, які стягнено переважно з нашого бідного хлібороба. Значить, нужда є в краю і податник не платить не тому, що не хоче, але тому, що не може. А екзекутор не знає милосердя, але тягне з нього остатнє, бо має за те премію (нагороду). Досить пригадати, що на рік 1929/30 передбачено з того жерела для екзекуторів 1,150.000 зл. нагороди і близько пів міліона зл. дієт. І тому державний скарб стягнув минулого року 300 міліонів зл. більше, ніж було передбачене в буджеті.

Але є це податки посередні: від горілки, пива, цукру, дріжджий, сірок, соли, мінеральних олів (нафти і т. п.), тютюну, льотерії і т. д. Хтож їх платить як не споживач, як не широкі селянські маси?

А тепер: хто удержує своєю кервавицею тих купців, гандлярів і ріжних посередників, що перепродують продукти нашого хлібороба або продають йому все для його життя потрібне? Так фабриканти живуть коштом праці фабричного робітника, так всі інші суспільні верстви живуть коштом селянина.

Міщух не знає або не хоче знати, що селянин при нинішних господарських відносинах не живе як людина, що він цілий рік недоїдає, що мясо, масло а навіть яйця він їсть хиба на Великдень або як є хорий. Є навіть приповідка серед народу, що хлоп їсть куряче мясо тоді, як сам умирає або як курка здихає... І це на жаль є сумна дійсність.

От і цього року. Зближається Великдень. Радуються діти, що буде паска, яйце, масло а може й мясо, рівночасно нове убранечко, новий капелюх (без чобіток обійдеться, бо може буде вже тепло); радуються й старі, що діждались цього свята. Але ця радість затроєна журбою, що вже давно минулась паша, вже май, а пасовисько голе, без трави. Бараболя померзла, зерно, призначене на засів, зїдає поволи худібка, а весняне засівне запотребування зростає, бо пропадає озимина через лихе перезимування та весняні приморозки, а в додатку садовина померзла. Через великі морози прийшли не тільки більші видатки на опал і пашу, значить, зросли нові задовження, переважно у жидів, але й рік заповідається (наслідком спізнення ярових засівів) недобрий.

А що на те ті, що мають право стягати від нас податки і брати рекрута? Що дав українським хліборобам уряд, що дав польський сойм, що дало польське законодавство? Не торкаюсь тут політичних, самоврядних і культурно-освітних справ, що мають для нас першорядне значіння, а зверну увагу на чисто господарські справи.

Із земельної реформи український хлібороб не скористав майже нічого. І нема надії на краще, бо нові проекти в справі земельних реформ, зголошені польськими хлопськими партіями, стремлять до того, щоби мазур кольоніст, осілий на наших землях, не мав права відпродати клаптика землі нікому, під загрозою втрачення її. Проєкт уряду йде ще дальше. Навіть рустикальна земля без дозволу земельної комісії, хочби й для своїх дітий, не сміє бути поділена, а так само продана другому господареви. Значить, ти, український хлопе, панської землі не дістанеш, ділити своєї не смієш, кредиту на піднесення господарства ніхто тобі не дасть, дітий на заробітки не маєш де післати, в краю заробітків нема, отже лишається тобі еміґрація — знаєш куди? — до Перу!

А коли навіть останеш дальше господарем як тепер, то чи маєш ти, український хліборобе, можність поглибити і поширити свій варстат праці, піднести її видайність як в інших краях? Ні! Чому? Перше тому, що не маєш ніодної державної рільничої школи з українською мовою навчання, де ти мігби набути рільниче знання. Друге, не маєш за що купити відповідного інвентаря ані помічних погноїв. Третє, не можеш піднести видатности своєї землі, бо вона переважно не змелiорована, а помочи на це нема ні звідки. З тих грубих міліонів, які видає польська держава на рільництво, йде всего 2 процент для українського хлібороба, а навіть мізерної допомоги з податків українського хлібороба для його станової організації польська соймова більшість не признала.

Всім нам відомо, як то тяжко Українській Парляментарній Репрезентації у Варшаві перевести щонебудь в користь українського народу, особливо в господарській ділянці. Та все таки вона, не забуваючи на свою провідну політичну лінію і тактику, змагає до того, щоб законодатною дорогою пересунути податкові тягарі на плечі засібнійших і змінити закон в користь дрібного хлібороба і робітника.

Однак успіх у великій мірі буде залежати від того, що зроблять хлібороби у себе в краю. Коли не будуть дальше байдужні до своєї хліборобської організації „Сільський Господар“ і стануть масово її членами, щоби при його помочи піднести видатність землі, коли ми зрозуміємо потребу кооперації так, що будемо через неї всі свої витвори збувати а все для хлібороба необхідне через неї набувати, і коли скрізь на українських землях під Польщею повстануть не тільки кооперативи, але й свої фабрики, тоді минуться хлопські злидні. Хлібороби стануть панами на своїй землі, а це запоміть воскресення українського народу до свобідного життя.

Якимчиці, під кінець квітня 1929.

Гринь Тершаковець.
соймовий посол.

На орґанізаційні теми.

I. Завдання повітової політичної орґанізації.

Політична акція на місцях в дійсности потрібна тільки підчас виборів. В „мирних“ часах вистане, коли будемо працювати на кооперативному, просвітянському, сокільсько-луговому полі. Чим інтензивнішою буде праця на цих полях, тим краще живо поведемо підчас виборів. Політична робота в „мирних“ часах повинна обмежитися до репрезентації, збирання матеріялів для політичного центру, скликування від часу до часу віча чи довірочної наради..

Так говорив на засіданні одного з Повітових Народніх Комітетів визначний повітовий діяч. Яке жахливе незрозуміння сучасної хвилі пробивається в наведених словах! І на жаль, це не виїмок...

Пригляньтеся складови Повітових Народніх Комітетів, а побачите, що вони здебільша сформовані так, що не в силі вийти в своїй діяльности поза зазначені згаданим діячем межі. Бо кого звичайно вибирається у нас до Повітових Народніх Комітетів? Розуміється, найдіяльніші одиниці. Одначе: з ріжних закутин повіту... Так, щоби всі частини повіту були заступлені. Буває, що навіть голова Комітету не мешкає в повітовому центрі.

Ясно, що такий Повітовий Народній Комітет не може бути меткий, активний, що його діяльність мусить звестися до „репрезентації“... Він-жеж може зібратися на засідання тільки в ряди-годи! Він не може вести постійної, пляновоï політичної роботи. Він не може опанувати цілости національного життя повіту. А саме це й є завданням сучасної політичної орґанізації: обіймати цілість, надавати напрям в розбудові національного життя на всіх його ділянках; стежити, де грозить небезпека і усувати її; вихісновувати кожну освічену одиницю, запрягаючи її до відповідної праці; боротися з розкладовими партіями і руїнницькими типами; боротися зі зловживаннями ріжних орґанів влади; вести освідомлюючу політичну пропаґанду; давати населенню правну пораду і т. д.

Хто про політичну роботу думає так, як згаданий на вступі діяч, є хорий на „австрійську“ недугу. Сьогодня без міцної політичної орґанізації годі й мріяти про зберігання, оборону й розбудову наших культурно-освітних та економічних установ. Сьогодня, чи це комусь подобається чи ні, все є політикою. Навіть курс для неграмотних, навіть боротьба з коршмами (от недавно один повітовий староста скваліфікував протиалькогольний рух в повіті як „протидержавну“ акцію, бо це — мовляв — спроба зменшити доходи держави...).

Все є сьогодня політикою, бо так хоче істнуюча влада. Нам з того треба тільки витягнути відповідний висновок: творити збірним зусиллям силу, велику силу, яка моглаби встоятися в боротьбі, що більше, — яка з тієї боротьби вийшлаби подібно.

Як таку силу творити? Пляново, стараючись обняти всі ділянки життя повіту. Отже перше всього треба розглянутися в орґанізаційних можливостях повіту і провід в налаштовуванні праці на кожній ділянці віддати у відповідні, досвідні руки. А всі нитки нашої політики на окремих ділянках життя повинні скупчуватися саме в Повітовому Народньому Комітеті. Значить, в ньому повинні бути відповідно обсаджені отсі референтури: 1. кооперації, 2. читалень „Просвіти“, 3. кружків „Рідної Школи“, 4. кружків „Сільського Господаря“, 5. „Соколів“ та „Лугів“, 6. громадських буджетів, 7. правної поради, 8. преси і пропаґанди, 9. збирання матеріялів для політичного центру для вжитку Центрального Комітету і Парляментарної Репрезентації. Кожний з референтів відповідає перед Комітетом за приділену собі ділянку. Ясно, що кожний з цих референтів мусить зробитися фахівцем в приділеному йому обсязі, шанованим за характер, меткість і знання. Ясно теж, що всі члени Повітового Народнього Комітету повинні збиратися якнайчастіше на наради, значить — повинні мешкати або в повітовому центрі, або в сусідних селах.

Розуміється, годі уявити собі правильну роботу Повітового Народнього Комітету без Народньої Канцелярії. Народня Канцелярія по-

винна бути найпопулярнішою установою в повіті, в якій завжди можна дістати правну пораду в громадських справах, запренумерувати ґазету, дістати вказівки в кожній справі і т. д. Цілий повіт повинен знати, де вона є, а сільські політичні орґанізатори повинні її негайно інформувати про кожне зловживання орґанів влади, про кожне зазіхання на права громади чи окремих громадян.

Словом: мусимо доказати, що ми — не сипкий пісок, а свідомі своїх прав і обовязків громадяне, які вміють орґанізовано боротися з зазіханнями на наші права.

Михайло Струтинський

Наш господарський шлях.

На основі закона з 1925 р. про земельну реформу ухвалює рада міністрів щороку парцеляційний плян на кожний рік і подає його до відома загалу. Цей парцеляційний плян установляє, що така а така кількість державних ґрунтів чи ґрунтів великих земельних власників має бути на такий рік розділена між дрібноземельних селян.

І цього року ухвалила вже рада міністрів такий плян на 1930 рік, та оголосила в дневнику державних законів з 15. лютого. З пляну виходить, що у воєвідствах, які обіймають українські землі, є ось такі кількости землі, призначені до розпарцелювання: в тернопільськім воєвідстві 9.000 гектарів, в станиславівському 6.000 га, в краківському 2.500 га, в луцькому 20.000 га, в львівському 7.000 га, в берестейському 11.000 га, в люблинському 13.000 га. Одначе з цієї землі, призначеної до парцеляції, більшість вже досі розпарцельована, а саме: в тернопільському воєвідстві 5.258 га, в станиславівському 2.731 га, в краківському 1.802 га, в львівському 4.135 га, берестейському 8.372, люблинському 7.548 га.

Як видимо, парцеляція поступає куди скорше, ніж це призначує плян, так що те, що щойно в 1930 р. мало прийти до парцеляції, вже тепер в більшости розпарцельоване мимо а частинно проти волі уряду. І заходить питання, чому такий розгін серед селян купувати землю? Передовсім тому, що сільське населення не має нині зі сіл відпливу до робіт у містах та в промислових заводах, бо ні міста ні заводи не розростаються нині. Нема також відпливу на роботи за границею, до Америки, чи Німеччини або Данії, бо і там нині дбають, щоби передовсім свої мали роботу, а не чужі. Але найважніше те, що на селі дуже прибуває населення.

Коли би хто завдав собі труду і порахував, кілько нових родин прибуло в одному лиш селі за час від скінченої війни аж досі, то побачив би, як здрібніли наші господарства. Обраховано, що в цілій Польщі прибуває щороку більше ніж пів міліона душ лиш в хліборобстві, то є около сто тисячів родин. І усі вони остають на ґрунті, усім їм треба дати варстат праці. Ось тому настає по селах така тіснота, такий голод на землю. Обраховано, що коли так далі піде, то за 15 літ вже не стане в Польщі великої посілости. А що тоді буде?

Нашим селянам це ні сумне ні веселе, коли діляться великі посілости, бо мало кому припаде щось докупити. Але гірше те, що їх власні ґрунти дрібніють. А тут вони себе питають, що дати дітям, з чого вони будуть жити?

Але вже нині можна дати відповідь, коли дивитися на те, що на селі діється. По війні видимо на селі великий розгін селян в шуканні доріг до кращої обробітки землі, до ліпшої господарки. Штучні навози, машини, добір кращого зерна, більше годівляна господарка чим збіжева, ось признаки змін серед тих тяжких обставин життя на селі. І це є по правді одинокий наш ратунок перед маревом грозячого роздріблення ґрунтів.

Та воно замало. Треба нам братися до інших ділянок праці, до тих, що їх мають нині по наших селах в руках чужі люде. Не є нікому тайною, що склепи та взагалі торговля досі в чужих, не наших руках. В чужих також руках млини, а є їх на нашій землі не сотки, але тисячі. Та багато іншого заняття є не в наших руках, що живить чужих тоді, як наші діти голодні.

І скажете певно, що легко сказати, що це повинно бути в наших руках. Але хто віддасть, відки грошей взяти на то всьо?

І на те є нині відповідь. Кооперація має тут слово. Що не зможу сам, те є цілком можливе спільними силами, в кооперації. В кооперації доконали великих діл другі народи, можемо й ми. Тільки цим шляхом зможемо собі допомогти.

М. Творидло.

Слідуюче число „Свободи“ появиться після Томиної (Провідної) неділі.

З дзвонами.

Серця горі! У всі дзвони
Вдарте в цей великий день!
Лиш три дні, а потім свято
Серед радости й пісень...

Бо Голгофта нам скінчиться
І Ви тільки чуйно ждіть!
Злопотять вільні прапори:
Сон цілих-цілих століть...

Прийде ранок! Засвитає
День великий, вдарить дзвін!
І настане Воскресення
Від Бескиду аж по Дін!

А. Курдидик.

Як виглядав Христос?

На основі історичного документу.

Відповідь на це питання не легка, тому що не маємо ніякого сучасного образу Спасителя світа ні в малярстві ні в різьбі. Обичаї старинних жидів не знали штуки портретування, а всяку пробу відтворити людське лице вважали єресю і гріхом.

Найстарші зображення Ісуса Христа походять з часів кількасот літ по Його смерти. Найдені в християнських катакомбах образи представляють Ісуса як доброго пастиря, що несе заблукану овечку на руках. Були це плоскорізьби на стінах, де Ісус виступає як молодець в короткій грецькій туніці (легкім зверхнім одязі). Так і представляли Христа довгі віки, стараючись зобразити Його як найгарнійшим сином людського роду, причім трохи інакше в західній латинській, а інакше у східній, византійській церкві, відповідно до вимог сучасного малярства.

Аж у середніх віках утревалився остаточно тип Христа, яким ми дотепер Його знаємо, без огляду на те, чи представляємо собі Його терплячим чоловіком, чи Богом. В основу цього зображення війшов відкритий письменний документ, що подає опис, як виглядав направду Ісус Христос. Є це лист з часів Ісуса, писаний римським проконзулем Публієм Лентулем, що був перед Понтійським Пилатом римським прокуратором у Юдеї.

В тім листі читаємо дослівно:

„За наших часів показався і жиє серед нас чоловік надзвичайно чесний, котрого ученики Його зовуть Божим Сином. Він оздоровлює хорих і воскрешує вмерлих. Є добре збудований і гідний уваги. Обличя в Нього таке, що хто на Нього дивиться, мусить Його любити і боятися. Волосся біляве і гладке, спадає свобідно аж на рамена в легких кучерях. По середині голови переділ, а кожда половина волосся кинена на боки, як це в моді у Назареті.

Чоло Його погідне без зморщин. Гладкі лиця прикрашені легким румянцем. Ніс гарний, рівний, борода невелика, такої краски як волосся, досить ясна і переділена по середині. З Його погляду пробивається мудрість і чесність. Сині очи блестять ріжними світлами і відтінками.

Є страшний, коли проповідує науку, але в розмові милий. Розмовляючи оживлюється, але ніколи не тратить спокою. Ніхто не бачив Його сміху, але часто бачили, як Він плакав. Є стрункий, держиться просто, а руки Його такі гарні, що мило на них дивитись. Говорить мало, але з притиском і переконуючо, в поведенню скромний, а взагалі є такий гарний, як тільки ним може бути чоловік.

Звуть Його Ісусом, сином Марії“.

Так представляється цей старинний документ, який можна назвати писаним портретом Ісуса Христа. Ніякого іншого правдивого портрету Спасителя нема. „Хустка св. Вероніки“, де мало відбитися лице Ісуса в часі хресного походу на Голгофту, належить до леґенд.

Під румунським чоботом.

Український нарід позбавлений дальше своїх прав.

Національні меншости в Румунії робили собі великі надії від нового румунського уряду, що прийшов до влади з шумними обіцянками для всіх покривджених. Тимчасом минуло вже чотири місяці від зміни уряду, а в положенню національних меншостей не видно ніякої зміни. Румуни лишились дальше пануючою нацією, що загарбали для себе всі права зі шкодою для українців, німців, мадярів і інших.

До президента міністрів Маніва приходять представники національних меншостей і домагаються своїх прав, а він збуває їх нічим, запевнюючи, що румунський уряд розглядає справу національних меншостей і колись поладнає її парляментарним шляхом. А тимчасом обіцяв наказати банкам, щоби видавали підмоги школам національних меншостей. На обіцянці мабуть і скінчиться.

Так сказав голова уряду німцям, а про українців і не згадувати. Їхнє положення лишилось по давному. Румунські націоналістичні партії цькують проти українського населення, закидуючи йому комуністичні настрої, хоч український хліборобський нарід з комунізмом не має нічого спільного. В румунських ґазетах повно пересадних вістей про поширення комунізму в областях головно між Прутом і Дністром, не наводячи однак ніяких фактів. Ціль тих клевет ясна: довести до заведення стану облоги і здавлення невеличких проявів національно-орґанізаційного руху серед українців.

А тимчасом румунський уряд не спішиться з уступками в користь українського народу. Справа заведення української мови в початкових школах скінчилась на ухвалах громадських рад і письмах до міністерства освіти. Державна влада як була, так і лишилася ворожа супроти національних меншостей, а тим більше супроти українців.

Українському народови, що своїми голосами при останніх парляментарних виборах поміг теперішним румунським можновладцям до побіди, лишається до вибору тільки безоглядна боротьба за свої права, запоручені міжнародніми договорами.

Правда і перекази про Пилата.

Один з найбільших злочинців.

Ісус Христос умер вправді на основі смертного присуду, виданого римською владою, однак ганьбою вкрилося імя не тодішного римського цісаря Августа, але його намісника Понтійського Пилата, що виконував римську владу в Юдеї. Походив він з римського шляхотського роду, що мав у собі домішку жидівської крови. Завдяки протекції зробив швидку урядничу карієру, так що маючи ледви 26 літ, став намісником Юдеї і Самарії. Йому підлягало також жидівське королівство Галилея з короликом Іродом, що не мав ніякої самостійної влади.

Понтійський Пилат був головним командантом римських військ на тих землях і рівночасно найвисшим суддею. Мешкав у Кесареї, а до Єрусалиму приїздив на час великих жидівських свят пасхи, коли до міста сходилася велика маса жидівських паломників, і пильнував порядку та спокою. Мешкав тоді в палаті Ірода, яку називали також „домом суду“. Пилат не любив жидів, що часто бунтувалися, давав їм відчувати свою тверду руку і був пострахом для цілої Юдеї. Зі скарбниці жидівської святині забрав золото та дорогоцінности і побудував за них водопроводи в місті, щоби на випадок бунту й облоги не забракло його жовнірам води. Коли раз серед галилейців вибухли заворушення, Пилат звелів своїм жовнірам їх вимордувати і то в біжниці.

Попри те все він був легкодухом, що потрібував багато гроший. Вміли з того користати жиди, особливо Ірод. Він умів дарунками підійти до Пилата а як було треба, то й до самого цісаря в Римі. Того й найбільше боявся Пилат, щоби через жидівські доноси його не відкликали зі становища намісника, і тому робив уступки жидам та Іродови. Таку уступку зробив жидам також в справі Христа, видаючи на Нього вирок смерти, хоч був переконаний про його невинність...

Є переказ, що римський цісар Август, людина вже старша, тяжко захорував. А що й до нього дійшли були слухи про Христа і його чудесні уздоровлення, він вислав післанця до Єрусалиму, щоби спровадив Христа до Риму. Однак було за пізно. Христос на основі присуду Понтійського Пилата умер на хресті. Тому спровадили Пилата, закованого в кайдани. Цісар засудив його без переслухання на смерть. Присуду не виконали, бо Пилат сам відобрав собі життя. Його трупа кинули в ріку Тибр.

Інший переказ каже, що цісар засудив Пилата на вигнання до полудневої Ґалії (Франції), котра належала до Риму. Тут він умер у нужді.

Велика гра.

Довкола воєнних відшкодувань.

Справа воєнних відшкодувань, які має заплатити Німеччина своїм переможцям зі світової війни, загострюється і замотується щораз більше, так що воєвничі люди зачинають говорити про нову воєнну небезпеку. На ділі до цього далеко, бо хоч т. зв. репараційна конференція в Парижи майже розбилась, то все таки є вигляди на мирне поладнання справи.

Німеччина, доведена до крайности надмірними вимогами своїх переможців, поставила справу на вістрю меча: зажадала звороту деяких країн, відобраних їй після війни! Інакше вона не має звідки взяти того, чого від неї вимагають. Торкається це головно Поморя і Го-

рішного Шлеська, значить Польщі. До того німецький представник на згаданій конференції, д-р Шахт, написав в одній швайцарській ґазеті виразно таке: „Є божевіллям думати, що східна Европа може продовжувати своє істнування в такім укладі, як тепер. Мадярщина, Румунія, Чехословаччина — все те не втримається. Не знаю, з який спосіб прийдуть зміни, але теперішний стан противний натурі“.

В дипльоматичних кругах беруть ці слова за пробу застрашити противника, бо всі знають добре, що Німеччина за слаба до зміни теперішних границь, хоч би як рахувала на чиюсь поміч. Але інтересовані держави занепокоєні іншою грою Німеччини. Якби на замовлення в Німеччині почався фінансовий крах. З німецьких банків утікають гроші. Капіталісти виймають сотки міліонів з німецьких кас і переносять в заграничні банки. Не помагає підвисшення процентової стопи. Одночасно паде курс німецької марки і зачинається те, що вже пережила раз Німеччина після війни, — обезцінення німецької валюти. А це захитує німецький промисл, на який так рахували заграничні воєнні екзекутори. Словом, над Німеччиною зависла гроза невиплатности, що відбирає воєнним вірителям надію дістати взагалі щось від неї.

І тому заінтересовані держави не дуже спішаться зривати репараційну конференцію. Вони піддержують, як можуть, дальшу виміну гадок в справі воєнних відшкодувань. Франція переконує, що вона задовжена і знищена через війну, отже відшкодування їй належиться. Викладає ще раз свої домагання, з яких, мовляв, не може нічого вже спустити, а навіть радить Німеччині, як здобути засоби на відшкодування, як збільшити видатність німецького господарства. Радить заложити міжнародній репараційний банк, з якого користала би не тільки Німеччина, але й інші держави. А тимчасом репараційна конференція вибрала комісію, що має виробити остаточне рішення в тій справі.

Всі ждуть на те, що дальше зробить Німеччина, яка в своїй великій грі числить на тиху поміч Америки, має за собою цілу Радянщину і спекулює на зміну уряду в Англії після парляментарних виборів.

Історія хреста.

Хрест давнійше і тепер.

Хрест це символ терпіння і смерти Спасителя, бо він пригадує варварський спосіб карання смертю, практикований старинними римлянами, що вжили його також до особи Ісуса Христа. З перших віків після смерти Христа не маємо образу, що представляв би розпяття і багато часу минуло, аж хрест у християнському світі принявся як найвисший релігійний символ. В римських катакомбах (підземних хідниках) найдено багато останків християнського живописного мистецтва, але ніодин з них не займається зображенням розпятого Христа. Тут і там відкрито на староримських домах образи розпятої людини, однак вони представляли тільки згідно римський спосіб трачення людей, подібно як тепер вішання на шибеници, і не мали нічого спільного зі смертю Спасителя. І взагалі події, які зайшли між веденням на Голгофту і воскресенням, не були зовсім предметом мистецтва з перших християнських віків, навіть тоді, як були вже всілякі зображення ріжних інших подій з життя Христа. Дивна річ, що смерть Його не була ніде представлена, здається, що християнські малярі та різьбарі в тодішних часах здригалися і не мали відваги відтворити своїми грішними руками страшний злочин, який доконано на особі Спасителя. Щойно в 5-ім столітю вирізьблено перший раз хрест на мармуровім нагробнім памятнику. Але й тоді не важились представляти на хрестах особи Спасителя, тільки виписували на них імя Христа або давали образ ягняти з пальмовою галузкою.

Перше зображення Христа на хресті відкрито на старинним мозаіковім образі (мозаіка це мистерний уклад дрібних камінців, що роблять враження мальованого образу) в італійськім місті Равенні. Тут бачимо вже голову Ісуса по середині хреста, але й на цьому образі, що походить мабуть із 6-го віку, не відтворено ще цілого тіла. І тепер бачимо вже ріжницю в дальшім зображуванню хреста на заході і на сході. В західно-европейських краях творено довший час тільки сам хрест, а на сході відтворювали вже муки Христа і Його смерть на хресті, представляючи цілу фіґуру. Сто літ пізнійше принявся цей спосіб мистецького зображування розпяття також на заході. Найстарший памятник повного зображення Розпятого це візантійський образ в римській церкві Марія Антиква (старинна). Опісля цей спосіб малювання став поширюватись всюди, куди досягала християнська віра.

Замітна річ, що голову Христа представляли спершу без тернового вінка. Пізнійше вкладали на неї королівську корону (в 11-ім віці), часто з дорогоцінного матеріялу. Та згодом побідив напрям зображувати смерть Христа зовсім вірно і Розпятий являється вже тільки з терням на голові. В середних віках розвинулось буйно релігійне малярство, що сильно поширило почитання Спасителя, ілюструючи Його життя, муки і смерть цінними мистецькими творами, які увійшли на віки в склад вселюдської культури. Рівночасно хрест перемінився з образу чисто історичної події в найчистійший і найвисший символ відродженого людства, в знак терпіння і визволення.

Чи буде польсько-німецька війна?

Голоси варшавської конференції.

У Варшаві відбулася при численній участи публики політична конференція (нарада) в справі можливости польсько-німецької війни. Радили над тим, що робити, щоб недопустити до такої війни. З поляків промовляв між іншими бувший міністер Туґут (визволенець), доказуючи, що війна між обома сусідними державами дасться оминути через зміну ворожих настроїв і виміну всякого рода пожиточних цінностей.

Бувший пруський ґенерал Шенайх вказував на страхіття новочасної війни і передбачував, що нова війна довела би до цілковитого знищення европейської культури. Шенайх не вірить в близьку небезпеку війни, зате побоюється грізних господарських спорів. Тому він є за господарським обєднанням Европи, яка не повинна бути розеднана супроти американського і азійського руху. Відповідні чинники повинні негайно перевести зближення між державами і працювати над тим, щоб недопустити до війни.

Німецький посол Фалькенберґ вказав на ріжні господарські та суспільні труднощі, що не допускають до порозуміння між обома державами. Та мимо тих суперечностей він не вірить в польсько-німецьку війну, хоч думає, що ті спори можна злагіднити через зміну взаїмних настроїв і зрозуміння нового духа часу.

Вся писанка „Рідній Школі“!

Весело гомонять дзвони...

На филях свого могутнього голосу несуть вони Тобі, Український Народе, радісну вістку: Христос Воскрес!

Воскрес Той, що голосив слово правди й любови, що життя своє віддав за добро, щастя й визволення всього людства.

Український Народе!

В день цього величного свята, що є памяткою Христової всеєжертви за людину, прислухайся уважно до цих великодних дзвонів.

Чи поруч радісного настрою, що пронизує Твою душу, не чуєш в їх давінкому голосі поклику до праці й чину, до самопожертви іменем народу й батьківщини?

Чи не велять вони Тобі, Українська Громадо, призадуматись над долею Твоєю і над шляхами, що ведуть до Твого Відродження?

Прислухайся уважно, а зрозумієш їх тужний голос, їх символічне значіння.

Шлях до відродження веде через доцільне виховання, науку і просвіту. Підстави для цього створює „Рідна Школа“. Вона взяла під свої опікунчі крила Твою молодь, сталить її характер, гартує її волю та вказує шлях, по якому дійдеш до завітної мети.

Вона при Твоїм невсипущім труді, Твоїх збірних зусиллях, Твоїй масовій жертвенности кладе міцні підвалини для народнього розвитку й прискорює день Твого Воскресення.

Тому в день Великодних Свят не забудь про „Рідну Школу“!

Не жалій для Неї труду, ні зусиль, ні грошевих датків!

Вчини, щоби це свято, що є традиційним днем Твоєї окремої, всенародньої жертвенности на „Рідну Школу“, було дійсним показчиком розуміння Твоїх громадянських обовязків супроти Неї.

Від обильности Твоїх жертв, від щедрої руки залежить не тільки доля „Рідної Школи“, але також і Твого Майбутнього.

Бо помочі від нікого стороннього не жди!

Тому засвідчи ділом, що розумієш вагу поклику воскресних дзвонів.

Головна Управа „Рідної Школи“.

Початки Великодня.

Сягають давних передхристіянських часів.

Пасха або Великодні свята є одним з найстарших жидівських свят. Назва Пасха походить з еврейської мови і значить „перехід“ (пассах). Жиди святкували і святкують її на память визволення з єгипетської неволі. Однак походження Пасхи не можна виводити лише з жидівської релігії, бо це свято знали ще перед тим єгиптяни і вавилонці. Було це свято весни, а молитви

Настане час.

Весна була в самому розгарі. Найскорше прилетіли з вирію жайворонки, а за ними ластівки, бузьки й решта перелетних птиць. Сніг давно зійшов з лиця землі. Зазеленіла трава. Почала розлукуватися деревина. Поля ожививлися іржанням коней і гомоном людей. Оранка й сійба ярини наближалася до кінця. Надходить Великдень, це свято весни, життя, тепла й любови і перебив буденну тяжку весняну працю людей і вніс в життя широких працюючих мас святочний настрій і вищі інтереси.

Ганна Хомик і Катря Прокопюк, обидві молоді вдовиці, в села Гребенне на Холмщині, умовилися йти разом у великодну ніч за 8 верст до другого села до церкви, де була їхня парохія. Правда, в їх селі теж є церковця, але з часів війни вона стоїть зачинена. Отже, як хочеш помолитися, як колись, на Великдень, мусиш іти за кілька верстов до сусідньої відчиненої церковці. І народ, а особливо молодь і діти відбиваються від церкви.

Але Ганна Хомик і Катря Прокопюк були не такі і міцно трималися всього свойого й рідного: віри, мови й народности. Життя не милувало їх, як і взагалі всіх українців-холмщан. Ганна Хомик втратила чоловіка в часі великої війни (він пропав без вісти) і не мала зовсім дітей. А Катря Прокопюк овдовіла вже після тої гаспидської війни. Чоловік її щасливо вернувся з фронту. Також щасливо переїхали вони з Великої України з біженства до свойого села на рідне попелище, немало набідувалися тут, поки відбудувалися і трохи загосподарилися. Але-ж біда на кождому кроці людину пасе. Вирвалася пошесть — тиф, яка й звалила її молодого й сильного чоловіка, кормильця семії, і залишила бідну Катрю доживати віку молодою вдовою з старою матірю — свекрухою та з двома дітьми недолітками: Василем 10 літ та малою дочкою Оленкою. **Та й живи як хоч!**

Однакова біда здружує людей. Зєднала вона і Ганну і Катрю. І не було дня, щоби обидві молодиці не бачилися та не помагали одна одній в роботі... Перед Великоднем, крім господарської, є ще багато хатньої праці: біління, чистка хати, мазання печі, печення паски і іншої роботи, якої не переробиш. Ганна не мала клопоту з дітьми і через те раніще упоралася й зайшла за Катрею, щоб, як вони умовилися, разом іти у великодню ніч до заутрені.

Нічка була на рідкість тепла й зоряна. Урочистість завтрішнього дня підіймала настрій, будила жадобу любови, чистоти й молитви. Залишитися в таку нічку дома могли лише малі діти та немощні і старі люде.

Ганна підійшла до вікна своєї приятельки і злегка застукала в шибку: „Катрю, ти скоро будеш готова?..“

— Швидко, швидко, Ганнусю; прошу, зайди, зайди до хати, — почулося їй у відповідь.

Нічого робити. Прийшлося зайти до хати Прокопюків. Увійшла та й надумалася сказати незвичайне „Христос воскресе!“

Відповіли: „Воістину воскресе!“... Витай та сідай!... Я вже все зробила для святого празника, тільки вберуся й підемо...“

Ганна поставила свій вузлик з паскою на лавку, сіла під вікном і почала розглядати приятельчину паску. На маленькому столику в кутку під образами стояла паска Прокопючки, гарно уставлена випеченими „бабами“, бартухом з сиром та родзинками, печенею та ковбасами, сиром з кмінком та пофарбованими пибулею й на синьо крашанками. Хата була біленька, підлога чистенька. Двоє діточок спало на ліжку, а бабуня на печі.

В Гандзі само вирвалося слово похвали для приятельки: „Яка в тебе, Катре, буржуйська паска! Просто завидки беруть!...“

— А ти візьми та й покушай! — жартувала Катря.

— Ні, до посвятіння їсти не можна, — відповіла Гандзя. — А проте, ще посцію і твоєї покушати: Великдень — довге свято...

— А хіба твоя паска, Гандзю, не вдалася? — спитала, виходячи з ванкиря уже по святочному вбрана, Катря.

— Ні, яка хазяйка, така й паска. — відповіла Гандзя: моя паска біднійша...

звертались до богів природи, щоб упросити родючість для ростин і звірят.

Коли романські народи затримали єврейську назву Пасхи для означення Великодних свят, у народів ґерманського походження принялась назва „остерн“. Давні ґермани мали „свято весни“ в честь божка Тора і його сестри Остари а приявши християнську віру, перенесли цю назву на свято Воскресення.

Перші християни жид. походження святкували Великдень разом з жидівською Пасхою. Перший день був присвячений памяти останній Тайній Вечері, другий день смерти Ісуса Христа, а третій воскресенню. Християни, що походили з поґан, святкували Воскресення в неділю, яку попереджував день покути і посту (пятниця). І цей звичай принявся на заході Европи, бо на сході святкували перший день в пятницю (на жидівський спосіб). Аж никейський собор 325 р. постановив, що памятка Воскресення Христового має всюди святкуватись в неділю, а памятка розпяття в пятницю.

Однак християни свіжого походження не вдоволялися святкуваннями самих днів, призначених церквою. Великодні свята тревали спершу цілий тиждень. Аж константський собор в 1094 р. обмежив це святкування до трьох днів, а Пій VI. в 1775 р. до двох днів, бо панам жаль було стільки днів змарнованої панщини. (Хоч були краї, де селяни й в свята мусіли відробляти панщину).

Як колись паску пекли?

Спомин очевидця.

Коли послухаємо, як старші люди паску пекли, то аж смішно стає. Ніодної паски в селі не спекли, якби до неї горівки не вжили.

У великодну суботу рано всюди тихо, спокійно. Люди всі лагідні, добрі, мов малі діти. Сама господиня паски не спекла. До того прикликувала двох-трьох господинь сусідок. А ще й господаря старого.

До виробливання паски вживали кавалок полотна або малої плахти. На ту плахту викладали тісто з нецок. Плахту чіпали за кінці, порушували ними і так паску виробляли.

Вироблене тісто клали на лопату і саджали в піч. За лопату брав хлоп-господар, бо він був сильний в руках.

Аби паска мала красний червонявий вигляд, то наливали ще свячене зілля. Коли всадили паску в піч, господиня підскакувала три рази вгору, на знак, нехай паска так в гору підскакує. А господар ліз на піч і сверлом вертів в печи діру, випускаючи з неї дух.

При тій роботі в хаті на той час не було ніодної дитини, хочби яке зимно на дворі, хиба маленьке в колисці. Всіх повиганяли з хати, щоби котре з них лакомо на паску не подивилось, і від очий, борони Боже, пацї щось злого не сталось. В хаті ходили на пальцях і говорили тихонько, а діти якби тихо під хатою не сиділи, то на чотири вітри їх гонили. На печі не сміло нічого находитись. Якби там застали кота, то тільки йому дали, що цілі свята до дому не показувався.

Обробивши все те, бралися до іншого діла. Сідали за стіл і пускали чарку в рух. Так чарка за чаркою і пішло кілька літрів горівки.

А паска в печі за той час не так виросла, як почервоніла, а нераз на вуголь згоріла. Неодні розчиняли тісто наново, а як не було з чого, то без паски свята обходили.

Теперішні господині самі дивуються, чому нині того нема. І дітий з хати не гонять, і голосно говорять, сама господиня паску виробить і в піч всадить, не підскакує, горівки на лік не бачить, а всетаки паски виходять добрі і багато краші вніікають. *Іван Кончак.*

Перед бурею в Індіях.

Індійці загострюють визвольну боротьбу.

Англія має все більший клопіт з Індіями, величезною кольонією, в якій при помочи кількох тисяч цивільних урядників і кільканадцятьох тисяч війська панує над 320 міліонами мешканців і величезними багацтвами цеї країни. Перед двома тижнями в залі індійського парляменту в Дельгі впала бомба, що зранила багато англійських достойників. Причиною замаху є проєкт закона, предложений англійським урядом, про публичну безпеку. Цей законопроєкт, звернений проти індійського національного руху, вже торік провалився, але англійський уряд вніс його вдруге, а у відповідь дістав цим разом бомбу! Це тим більша несподіванка, що провідник індійського визвольного руху Ґанді, уважаний також пророком, є проти тактики терору і проповідує боротьбу безкровним шляхом — бойкоту всього, що англійське. В останніх часах принят індійський парлямент резолюцію Ґандія, що домагається для Індій домініяльного устрою, такого, який має Канада або Австралія. Але бомба?

Англійці певні, що в тім замаху є рука Москви, яка вже від давна роздуває і підтримує націоналістичний рух безчисленних індійських племен, роблячи трудноці в країні, що є головною підставою англійської могучости. Тому англійський віцекороль заповів з місця, що не зляка-ється навіть бомб і заповіджений проєкт мусить стати законом. А як так, то з Індій будемо діставати вісти про криваві події.

Дещо про жнива.

Як у нас а як деінде.

Президент центрального хліборобського товариства у Варшаві, стверджуючи шкоди, які потерпіло хліборобство від сьогорічної гострої та довгої зими, сказав, що нині не можна ще казати, що сьогорічні жнива будуть кепські. Минулого року засіви на весну були також дуже марні, але літо вирівнало всі недостачі, спричинені в зимі і з весною. Таке може бути й цього року, хоч тепер положення не добре.

Коли квітень не щадить нам нам холоду а навіть снігів, в інших краях відбуваються тепер жнива, а є краї, що вже забули про жнива. В квітни припадають жнива в Персії, Сирії, Малій Азії, долішнім Єгипті і Східних Індіях. А в січни відбулися жнива в Австралії, Арґентині і Чіле. Пізнійше як у нас, бо в жовтни йдуть жнива в північній Африці і Перу, а в Індіях в листопаді. Якби відповідно уложити собі дорогу, то цілий світ можнаби обіхати, попадаючи в кождім краю на жнива.

Щадничі зарядження.

Для рівноваги державного буджету.

Потягнення бувшого міністра скарбу Чеховича перед державний трибунал не осталось без наслідків. Польський уряд дуже тепер пильнує, щоб державна господарка була ощадна для вдержання буджетової рівноваги. Тому що на весну і в літі державні доходи зменшуються, а рівночасно побільшуються звичайно державні видатки, міністерство скарбу зарядило, щоби всі державні установи обмежували такі видатки, які можуть відложити на осінь без шкоди для державного життя. Не вільно затягати тепер нових зобовязань на кошт державного скарбу, однак розпочаті праці мусять бути викінчені.

На воєвідські уряди вложено обовязок припильнувати, щоби розпорядок міністерства скарбу всюди був строго виконуваний.

На вічевому фронті.

БУЧАЧЧИНА.

Посол о. пралат Леонтій **Куницький** відбув в місяци квітни ц. р. з рамени Української Парляментарної Репрезентації цілий ряд справоздавчих віч і довірочних нарад у бучацькому повіті. Це все були районові віча, призначені не тільки для тої місцевости, в якій віче було скликане, але також для сусідних громад. І так посол о. пралат Куницький відбув віче, а відтак довірочну нараду дня 6-го квітня ц. р. **в Сороках, 7-го в Скоморохах,** 8-го **Губині,** 9-го **в Язлівци,** 10-го **в Золотому Потоці,** 11-го **в Зубрци,** 12-го **в Переволоці,** 13-го **в Осівцях,** 14-го **в Доброполи,** 16-го **в Ковалівці,** 17-го **в Монастирисках,** 18-го **в Устю Зеленім,** 19-го **в Красієві,** 20-го **в Ляцькому,** тогож дня також **в Бобрівниках,** 21-го **в Коропци,** 23-го **в Бариши,** 24-го **в Трибухівцях,** 25-го **в Бучачі.**

Катря положила в чисту хусточку дещо з своєї паски для посвячення під церковою, збудила Василя, який просив маму взяти і його з собою на великодну заутреню і попросила сонну свекруху зачинити за ними двері і погасити світло в хаті. Молодиці з хлопцем вийшли на вулицю. Свіжий весняний вітрець примусив їх здриґнутися по виході з теплої хати, але вони пішли швидше дальше селом. Де-не-де світився вогонь по хатах, де господині ще кінчали передвеликодні клопоти. Порівналися з своєю рідною сільською, нині зачиненою владою церковцею. Вони не витримали, щоб не пійти під неї в нинішню нічку та не помолитися. Катря згадала свойого, це так давно померлого чоловіка, й сплакнула. Свіжа рана завжди болюча. Гандзя, потішаючи її, й собі плакала. Хоч напевно ніхто не бачив і не міг сказати їй, що її чоловіка вбито в бою, але серцем своїм вона добре відчувала, що його вже нема на світі. І сльози самі текли з її очей. А малий Василько і собі плакав за ними... Раптом почувся спів: „Христос воскресе із мертвих“ старосвітським прадідівським напівом.

— Що це таке?... Чудесний спів?... Невже це в замкненій церкві?...

Підвелися. Підійшли до церковних дверей. Зачинені... Обійшли навкруги. З протилежної сторони церковці здибали старого дяка, який прийшов сюди під свою церкву відспівати пасхального канона. Молодиці втішилися й розповіли йому все, як вони плакали, почули якийсь чудесний спів, ніби в церкві, обійшли церкву навкруги і знайшли його.

Дяк, довідавшися, що вони йдуть до церкви на заутреню, попросився і собі з ними. Дорогою старий дяк розговорився і розказав їм леґенду з часів переслідування християнства, яку він чув від одного старенького ченця, коли ще в молоді роки вчився у монастирі.

— „За перших українських князів — розказував дяк, — не всі люде були християнами. Отже погани — нехристи нераз нападали на християн, грабували і палили святі їхні церкви, мучили їх і знущалися над ними. Отже одного разу в великодну ніч, коли побожні християни зібралися на заутреню до своєї церкви, погані візьми та й зачини не то саму церкву, ось як нашу, але ще й разом із людьми — християнами. Обложили церкву дровами й підпалили. Так хотіли вони зовсім перевести наших православних християн. Але сталося чудо дивне. Бог не допустив невірним спалити християн. Церква на очах тих поганців провалилася крізь землю, а навкруг неї появилося озеро, яке затопило невірних бісурменів. І тепер що року на Великдень до того озера сходяться наші люди і в глибині його прозорчаних вод бачуть церковцю, з якої виходить хрестний хід, духовенство в світлих ризах і люде з образами і хоругвами, чути великодній дзвін на озері і спів „Христос воскресе“... Цей старий побожний монах оповідав, що сам був на тому озері і чув там великодний дзвін і співи... І настане час, коли наша віра восторжествує, не вважаючи на всі утиски бісурменів, і тоді церков та знову підійметься до гори з того озера з усіма людьми. Так оповідав цей блаженний старець-монах“...

— А чи ви, дядю, теж були на тому озері? — зацікавився Василько.

— Ні, я не удостоївся. Але чи вірите ви, звернувся до своїх слухачок старий дяк, — що настане час торжества нашого на нашій землі і відкриття всіх нині замкнених від нас святих Божиїх церквей?...

— Віримо, віримо, що так буде — було йому у відповідь від простих і чесних селянок.

За розмовою і не помітили вони, як підійшли до своєї мети. З освітленої ясними огнями церкви саме виходила процесія. Починалася велика заутреня. Молодиці з хлопцем і дяком приєдналися і собі до процесії. Очі їх блестіли вірою і надією, а обличча розчервонілися від далекої ходи і оповідання дяка.

І чути було, як старанно приспівували вони з старенським дяком, в часі заутрені на дворі, голосніше всіх великодне радісне „Христос воскресе!“

М. Ваврисевич.

Всюди ухвалено відповідні резолюції, а також одноголосно повне довіря та подяку Українській Парляментарній Репрезентації за дотеперішню діяльність. В цих вічах взяло участь поверх 15 тисяч людей, в довірочних нарадах поверх 1.000.

РОГАТИНЩИНА.

Дня 25-го квітня ц. р. відбулося справоздавче віче в селі **Фразі** рогатинського повіту. Мимо злих доріг прибуло на віче понад 600 громадян і громадянок, як з самої Фраги, так Підкаміня, Підбіря, Любичі, Ялуша, та Дичок. Звіт з діяльности Української Парляментарної Репрезентації складали сенатор д-р Корнило **Троян** і посол Степан **Кузик,** який порушив також господарські справи. Зібрані ухвалили одноголосно резолюції проти кольонізаційної політики на наших землях, проти утраквізму в українських школах, за заведенням повітових рад вибираних, а не назначуваних з гори, в справі громадських бюджетів і в справі переслідувань наших господарських установ. Віче ухвалило одноголосно повне довіря та подяку Українській Парляментарній Репрезентації за її дотеперішню діяльність.

Чи це по закону?

За українське письмо побивають державні урядовці до крови.

В дні 25-го квітня ц. р. відпоручник сільської кооперативи в Шумяча, повіт Турка, Василь Шпуганич приніс до відділу скарбової контролі в Турці письменне зголошення, очевидно в українській мові, про те, що заложено в селі кооперативу, що будуть продавати сіль і т. п. Тому, що бюро цего „великого“ уряду міститься в приватному мешканні урядовця, то подання забрала від селянина жінка „комісара“ Кокули, а відтак повернувши від мужа, заявила: „Пан комісаж мувіл, же по руску не розумі і до вшисткіх ужендув мусіцє пісаць поданя по польску“.

Тоді селянин звернувся зі скаргою до посла Дмитра Великановича, який дав йому від себе листа до уряду контролі з поясненням, що Турка належить до території, де обовязує язиковий закон з 15-го липня 1924 р. і що українською мовою маємо право послугуватися у всіх урядах як в слові, так і в письмі. Посол Великанович поручив п. Шпугановичови передати ще раз до рук „комісажа“ зголошення в українській мові, а коли цей не прийме, тоді дати комісареви листа від нього. Між селянином і п. „комісажом“ вивязалася така розмова:

— Приношу зголошення про кооперативу.

— Напішцє по польску, бо по руску нє розумєм.

— То може приймете листа від посла?

На це комісар, побачивши знову листа в українській мові:

— Що ви з мене варята ріжете?!

— Ви, пане, самі хиба варята ріжете — відповів селянин — коли на нашій землі не хочете приняти письма в українській мові!

На цю розумну відповідь п. Шпуганича комісар зривається з місця, хапає його за спину і сильно побиває по лици і голові так, що окровавлений селянин вернув ледви живий до посла Великановича.

Закінчення цеї справи відбудеться очевидно в суді, а також посол Великанович звернувся вже особисто з зажаленням до скарбових властей у Львові, де показав злиті кровю п. Шпуганича листи і подання, які той тримав в руках в часі звірського „урядування“ п. комісара.

Хліборобське свято.

Тиждень „Сільського Господаря“.

Хліборобська організація „Сільський Господар“ і весь український нарід буде святкувати в часі від 12. до 19. травня ц. р. свій **тиждень.** Саме свято „Сільського Господаря“ припадає на 16. травня і його будуть святкувати всі кружки по селах. Опісля кожда філія влаштовує в своїм повітовім чи окружнім місті **повітове або окружне свято,** на яке запросить хліборобство цілого району, в першу чергу всі кружки до масової участи.

Свято „Сільського Господаря“ має стати великим днем українського хлібороба на західно-українських землях, обєднуючи його в кружках. А кружок „Сільського Господаря“ мусить повстати в кождім селі. Не може бути ніодного свідомого хлібороба українця, що остав би поза рядами цеї організації. В „Сільськім Господарі“ має згуртуватись все українське хліборобське жіноцтво, працюючи над піднесенням домашнього і хатного господарства. При кружках „С. Г.“ повинні повстати окремі гурти хліборобської молоді, щоби колись стала зразковими господарями і свідомими членами свого народу. Свято мусить довести до того, щоби у всіх українських селах повстали кружки „С. Г.“ як осередки нашої хліборобської організації та огнища правдивої сільсько-господарської культури. Українські хлібороби мусять стати основою, на якій наш нарід збудує кращий світ, а могутня хліборобська організація повинна стати керманичем всього народнього життя.

В програму свята по кружках має ввійти богослуження в місцевій церкві, а відтак **читання рефератів** в читальні, або кооперативі, та **дискусія над ними.** Реферати і взагалі всі вказівки в справі улаштування свята можна дістати в Головній Управі Товариства (Львів, Зіморовича 20).

Свята „С. Г.“ **по філіях** мають відбутися в неділю, 19. травня або 26. травня. В програму мають увійти реферати про хліборобську організацію і наради в справі праці філії на цілий рік і т. п. Можуть бути походи всіх кружків, але за окремим дозволом староства.

Головне свято „С. Г.“ у Львові, відложено на місяць вересень. Тоді відбудеться **великий хліборобський конґрес,** що буде рівночасно святкуванням 30-ліття істнування Товариства.

В кождому селі і місті на наших землях мусить відбутися Тиждень і Свято „Сільського Господаря“, бо тільки це дасть змогу переконатися, наскільки вже зросла наша хліборобська сила.

По широкому світі.

МАСОВІ АРЕШТУВАННЯ НІМЦІВ. З Ростова над Доном звіщають, що там арештовано німецького пастора Кельша, якому більшовицька влада закидує, що він старався зорґанізувати збройне повстання проти радянської влади на випадок війни. На підставі найдених у нього паперів арештовано 23 німецьких кольоністів.

ПЕРЕДНІВОК В РАДЯНЩИНІ. Більшовицька влада поширила наказ карткової продажі не тільки на хліб і муку, але й на всі інші споживчі товари. Чаю можна дістати тільки осьму частину фунта на місяць. Продавати можуть тільки комуністичні кооперативи і то лише членам. Рівночасно заборонено продавати ці товари в приватній торговлі.

ЗА ДАВНУ ПРОВИНУ. Окружний суд в Києві засудив знаного лікаря, професора Черняковського на 13 років вязниці за провину, якої він допустився перед 17 роками. Ще в 1902 р. він поміг царській поліції відшукати кількох членів революційної орґанізації.

ПОБІДА СОЦІЯЛІСТІВ В ДАНІЇ. В Данії відбулися парляментарні вибори. Найбільше, бо 61 мандатів здобули соціяльні демократи, бльок лівиці 43, консерватисти 24, радикали 16, правиця 3. Всі комуністичні кандидатури провалились. З огляду на такий вислід виборів новий уряд утворять правдоподібно соціялісти при співучасти лівих і радикальних партій.

БОРОТЬБА З КОМУНІЗМОМ У ТУРЕЧЧИНІ. Турецька поліція арештувала центральний комітет турецької комуністичної партії з осідком в Царгороді і з розгалуженням на провінції. Сконфісковано багато комуністичних відозв, тайну друкарню і гроші, які дістали більшовики із заграниці.

СЕЛЯНСЬКЕ ЗАВОРУШЕННЯ НА СИБІРІ. В барнаульськім і рубрівськім окрузі вибухли селянські заворушення з причини реквізицій. В Барнаулі селяни вбили комісаря, що кермував місцевим відділом маґазинування збіжевих засобів. У звязку з тим арештовано 14 селян.

КИТАЙ ПРОТИ ЯПОНІЇ. Велике здивування викликала заява японського посла в Китаю, ґр. Ухіда, що національний китайський уряд в Нанкіні зажадав від Японії звороту не тільки Манджурії і Шантуну, занятих недавно, але й давно відступлених і проданих Японії провінцій Кореї і Формози. Є це грізні змінення самопевности кількасотмільйонового китайського народу.

НОВИНКИ.

Зі світлим празником Христового Воскресення пересилаємо передплатникам, читачам і прихильникам „Свободи“ щирі побажання веселих свят. Христос воскрес!

Редакція „Свободи“.

— Дар „Просвіті“. Головний Виділ Товариства „Просвіта“ у Львові подає до загального відома, що збірка „Дару Просвіті“ в грудні 1928 р. на збіркові листи принесла на терені львівського воєвідства **10.467.11 зол.**, тернопільського воєвідства **15.092.60 зол.**, станиславівського воєвідства **10.711.57 зол.** Разом **36.271.28 зол.**

— Поїздка на Радянську Україну. Зі Львова виїхало 9 представників українських і кооперативних установ до Києва на зїзд „Сільського Господаря“ і на відкриття кооперативного музею. Делегати побудуть 10 днів на Радянській Україні, щоби познакомитись з тамошною господарсько-кооперативною орґанізацією.

— Для лікарів з Польщі. Бельгійське міністерство кольоній звернулися до міністерства внутрішних справ у Варшаві з повідомленням, що лікарі з Польщі можуть найти відповідні становища в бельгійській країні Конго (в середущій Африці). Подання треба слати до міністерства кольоній в Брукселі, залучуючи диплъоми, свідоцтво моральности, стану здоровля і відбутої практики. Потрібне є також знання французької мови.

— Гроші подорожіли. Міністерство скарбу в порозумінню з міністерством справедливости зарядили, що при всяких позичках відвисшено обовязуючу дотепер процентову стопу 12 на 13 для всіх банкових підприємств. Рівночасно державні і приватні банки підносять процентову стопу при щадничих вкладах.

— Зменшення кари. Варшавський апеляційний суд розглядав справу Юрія Войцеховського, засудженого на 10 літ тяжкої вязниці за намірене вбивство радянського торговельного представника Лізарева. Він зніс цей присуд і засудив Войцеховського на 5 літ тяжкої вязниці, вчислюючи сюди й слідчий арешт.

— Будова плебанії з перешкодами. В селі Горохівцях пов. Перемишль, явився екзекутор і почав стягати силою конкуренційну належитість на будову плебанії для місцевого священика. Селяне незлюбили свого пароха і відказалися від датків на сю ціль, так що виконання конкуренційної ухвали відкладано вже кілька разів. Останнім разом екзекутор взяв собі до помочи відділ поліції, що арештувала чотирох опірних селян. Один селянин утік. Так представляють справу польські ґазети.

— Папські гроші. Ватиканський уряд видає власні золоті і срібні гроші. Папські гроші будуть на 20 лірів золоті і на 5 лірів срібні.

— Огні. В селі Порічу пов. Городок ягайл. згоріло 6 господарських загород вартости 30 тисяч зол. Огонь повстав від зле збудованого комина. — В Склі пов. Яворів згоріло 7 хат і 8 господарських будинків. Пожежу спричинив 9-літний син господаря Зазулі, що бавився сірниками в стодолі батька. Шкода виносить понад 10 тисяч зол. — Велика пожежа навістила село Раковець пов. Підгайці, де згоріло 20 господарських загород. Ратунок з причини вітру був дуже трудний. Пожежа повстала наслідком неосторожности з огнем. — В Загороді повіт Броди згоріло два господарства. Огонь був підложений з приводу спадкового процесу. — В Комарівці пов. Броди згоріли 4 господарства. Підозрівають, що один погорілець підпалив себе, щоб дістати відшкодування.

— Фальшиві 10-долярівки. Скарбовий уряд північно-американських Зединених Держав звернувся до польського уряду з просьбою, щоби поміг зловити фальшівників 10-долярових банкнотів. Підроблення банкнотів дуже удачне, бо рисунок виконаний бездоганно, папір має з лівої сторони шовкові ниточки, лише фарба має за багато олію, наслідком чого банкноти виглядають якби затовщені.

— Як виховують в польських бурсах? На професора Сокалюка в бурсі „товариства школи людовей“ в Тернополі напав у ночі якийсь молодий чоловік і вдаривши його залізом по голові, хотів його обрабувати. Показалось, що напасником був 20-літний вихованець цеї бурси Міхал Ґриґель, ученик 6. кляси польської ґімназії. Арештований признався до вини і пояснив, що хотів роздобути гроші, щоби мав за що ходити до кіна.

— Баптист. Перед львівським судом станув Францішок Маркевич із Збоїск коло Львова, що образив прилюдно християнську релігію. Коли поліціянт старався зганити його вчинок, Маркевич сказав, що „вільно псови брехати на Пана Бога“. Вкінци заявив, що є баптистом і має інші переконання, ніж того вимагає християнська релігія. Справу відложено задля покликання свідків.

— З причини землетрясення. На залізничій лінії Іркутськ—Ціта вискочив потяг зі шин, причім 6 осів погибло, а 9 тяжко потовклося. Причиною нещастя був розвал насипу наслідком землетрясення.

— Нещастя з літаком. В ґостинінському повіті коло Варшави упав в ріку Вислу військовий літак, причім погибли майор Рахловський і капітан Домбровський.

— За відрізання язика. Карний суд в Кракові засудив Марію Пструкову, жінку місцевого купця, на рік вязниці за те, що в часі цілування відрізала язик адвокатови Ґольдблятови, з яким удержувала любовні зносини.

— Розбиті свині. На залізничій стації в Хшанові наїхали на себе два товарові потяги, причім розбилось 13 ваґонів, навантажених свиньми.

— Самовбивство княгині Чарториської. В Дзєчині коло Познаня відобрала собі життя 29-літна княгиня Марія Чарториська-Шарбінова. Вона приїхала до своєї замужної сестри і з невідомої причини застрілилася з фльоберту.

Святкуймо без алькоголю!

Зближається найкраще, найдостойніше Свято в році.

Всі приготовляємося до цего торжества. Очищуємо душу, окрашуємо тіло, порядкуємо хату. Бо і гарно пишаються сільські хатки серед зелених весняних садків! Щож роблять їхні жителі, як святкують вони?

Певно, вони йдуть до церкви, та їдять свячене. Алеж в кожній і найбіднійшій хаті мусить найтися фляшка — та неодна. Заки минуть свята, чимало гроша піде в кишеню коршмареви, поллється горівка, пиво чи вино, підуть веселі вигуки та музики.

Пропав святочний настрій!

З неодної хати лунають крики та пяна мешушня, пяниці волочуться вулицями. Неодин побій і чимало ран, неодна ворожнеча а то й проступок, навіть убийства лучаються в свята під впливом чарки.

Український народе!

Якраз у свята ти руйнуєш своє здоровля, підриваєш свої сили, плюгавиш свою гідність! Якраз у свята викидаєш тяжко зароблений гріш та міняєш його на упідлюючу, руйнуючу отруту! Місто і село подають собі руку в злі та кидаються в обійми свому найтяжчому ворогови. Пють батьки, вчать пити дітей, страшний ланцюг зла оплітує родини і народ. Гине добробут і щастя, підупадає здоровля, росте злочинність та нездарність до життя. Міліони мандрують в чужу кишеню, а ми убожіємо та стогнемо в ярмі.

Час стрепенутися! Час зірвати з поганим, страшним налогом! Геть алькоголь з хати, геть коршма з села!

Святкуймо свята без алькоголю!

Нехай не буде хати, деб святочний настрій поганила чарка! Нехай не буде ніодної забави, ніодної гостини з алькоголем. Зате на кождому столі нехай найдеться карта „Рідної Школи“ звільняюча від напитків.

Тверезо і гідно зустрічаймо свято Воскресення!

За Виділ Протиалькогольного Т-ва „Відродження“: *Д-р Іван Раковський*, голова, *Михайло Хомяк*, секретар.

За Виділ Укр. Гігієнічного Т-ва: *Д-р Маріян Панчишин*, голова, *С. Куцик*, секретар.

З господарської практики.

Управа городовини.

При управі ярин треба мати найперше здорове насіння, щоби воно добре кільчилося і певно сходило. Декотре насіння не сходить добре, коли є пізно зібране, або перестигле (перестояле) або за скоро зібране. Не сходить добре також таке насіння, що плісніло, або в злім сховку засушилось або перед дозрінням потерпіло від осінних приморозків.

Насіння прикривається землею всіляко, то залежить від великости зерна. Дрібні зерна прикривається землею на чверть цаля, грубші прикривається глибше. Найперше сіється в прискороджену трохи землю, потім землю прискороджується граблями ліпше, добре є по прискородженню звалкувати чи приплескати дощинкою, через що скорше насіння сходить. По засіянню насіння треба скропити водою грядку.

Городовину сіється рядами. Сів з вільної руки тепер не практикується в городах і виходить з ужиття. Рядковий сів є ліпший, бо скорше можна виполоти хопту або прорвати ростини, як за густо зійдуть. При засіві треба уважати на відповідне віддалення. Коли ґатунок ярини, котру сіємо, росте поволі, а є листя мале, тоді віддалення є менше, колиж ростина коріниться широко і росте буйно, то й віддалення має бути більше, щоби ростини могли свобідно розростатись. Коли вже ростини підросли на 2 до 3 цалі, а посходили за густо, тоді треба їх по трохи проривати. Знов де є місця порожніщі, а ростини рідко, тоді треба тими вирваними ростинами засаджувати.

Треба також звернути увагу на землю під ростинами. Земля повинна бути пухка, а коли є затверділа, треба зрушити її сапою або мотикою. В часі посухи треба яринні ростини підливати. До підливання повинно уживатися городничої коновки з сіткою. Не можна підливати в полудне підчас спеки, бо тоді ніжні листочки зваряться. В літі підливається городину вечером, на весну звичайно рано, а в осенни перед полуднем.

Дещо про гуси.

З гусий можна мати добрий прибуток, але лише тоді, як плекаємо добрі, великі породи, що легко товстіють. Такі є гуси „поморські“. Варта постаратися про яйця таких гусий, якщо не можемо дістати самих гусий. Довідатись можна в „Сільськім Господарі“ (Львів, вул. Зіморовича 20) або в Спілці українських агрономів“ (Львів, вул. Собеского 28). Колиж маєте свої добрі гуси, то вони вам зведуться, як не постараєтесь про гусака з іншого стада. Штуки призначені до розплоду не треба підскубувати. Не вживаємо до розплоду також молодої птиці. Коли гуска пасеться, давати їй трохи вівса. Овес зміцнює гуси і вони від того краще несуться. Гуси звичайно пізно сідають, зате можна підложити яйця під курку.

Масть до овочевих дерев.

Сьогорічні морози ушкодили багато овочевих дерев. Потріскали навіть грубі галузі, а часто й самі пні. Такі дерева треба ратувати, заліплюючи мастию рани. До цього виробляють осьтаку недорогу, але тревалу масть. До чотирьох частин просіяного цементу додають одну частину доброго, березового дьогтю. Це добре вимішати в посудині, щоб маса стала така, як буває звичайний кіт до вікон. Тою мастю заліплюємо рани на деревах ножем або деревляною лопаткою. Можна також направляти нею потріскану деревляну посуду, замащувати шілини в підлогах, коритах, а навіть уживати до направи бляшаної посуди. Робити лиш стільки, скільки потрібно на раз, бо ствердне і розмягчити її вже не можна.

Іншої масти вживається при щепленню дерев, очищуванню, до замащування ран на деревах і т. п. Така масть мусить добре приставати до деревини і легко розмащуватися. Під впливом сонця не повинна ані топитись, ані висихати й крушитись. Добра садівнича масть складається з каляфонії, смоли або живиці, лою і спіритусу. Береться 5 частий каляфонії, 3 живиці, 1 лою і 2 спіритусу. Все те розтопити на вогни, часто мішаючи, а при кінци долити спіритусу, причім треба уважати, щоби спіритус не запалився. Як масть трохи вистигне, злаваємо її в посуду і добренакриваємо. Як масть вийшла занадто густа, можна розпустити її спіритусом.

Не марнуйте шкаралупи з яєць!

В часі Великодних свят споживаємо багато яєць. Лишається багато шкаралупи, яка звичайно марнується. Її викидають на сміття як непотріб. А тимчасом розумні люди вміють і зі шкаралупи витягнути користь. Вони збирають її старанно, сушать, товчуть на муку і підмішують до корму курам. Від такої домішки кури добре несуться. Муку зі шкаралупи яєць можна давати також лошатам і телятам, бо від неї ростуть і міцніють кости. В шкаралупі є фосфорове вапно, з котрого твориться кість. Тому не марнуйте на Великдень шкаралупи з яєць, але робіть з неї господарський вжиток!

ДОПИСИ.

ЗЕЛЕНА ПОВ. ГУСЯТИН. Культурно-освітним шляхом. Одним з дуже відрадних проявів просвітного життя по наших селах це стремління мати власну читальняну домівку. Всі богатші села гусятинського судового повіту мають вже власні читальняні доми, подекуди навіть величаві, надбані переважно по війні. Біднійші села стараються також не остатись позаду. От хочби село Зелена, положене над Збручем, що має всего 128 нумерів. При ревній праці виділових і майже всіх мешканців села читальня закупила господарську загороду, зложену з хати під бляхою, де дуже вигідно приміщено читальню і кооперативу, та з великої стодоли, мурованої з каменя, також під бляхою, де відбуваються ріжні збори й аматорські вистави. Крім того є ще менший будинок, в якім мають приміщення кооперативні магазини на сівалку, трієр, вагоновий зсип вугля і штучних погноїв. Може кому цікаво знати, звідки ті люди роздобули гроша на купно цих будинків, бо ціна купна переходить суму пятьсот долярів. Отже зложились на це в першу чергу читальняні ощадности в сумі 51 долярів, дальше добровільні датки громадян 176 дол., жертви односельчан з Канади 52 дол., чистий зиск кооперативи 56 дол. і вкінци „примусова позичка“ 165 дол. На 128 хат тільки 27 відтягнулось доси від помочи для читальні, але є надія, що й вони підуть слідом загалу. Дня 17. березня ц. р. відбулись загальні збори, на яких вибрано той сам виділ і обговорено дальший плян праці. Відпоручник гусятинської філії „Просвіти“ висказав читальняному виділови і всім громадянам, що причинилися до надбання власної хати, признання та подяку та заохотив до дальшої невпинної діяльности. До читальні приходить „Свобода“ і „Жіноча Доля“, а аматорський гурток дав кілька представлень. Замітна річ, що села, де нема українських інтеліґентів, як Зелена, Васильків, Чорнокінецька Воля і інші, проявляють більше просвітної і громадянської діяльности, як ті, де живуть інтеліґентні одиниці, на котрих селянство все покладає надію як на провідників і само не береться до ніякої орґанізаційної роботи.

Свідок.

ЖУХІВ, ПОВ. ЛАНЬЦУТ. **(Культурно-освітне життя).** Наше село, положене на українсько-польському пограничу, держиться твердо своєї національности. Заложена перед чотирома роками читальня „Просвіти“ розвивається гарно. Аматорський гурток дає часто театральні вистави, навіть в сусідних селах, а також в Лежайську. Щоби забезпечити читальні кращий розвиток, виділ рішився побудувати читальняний дім. Односельчани в Америці прислали на сю ціль 450 долярів, закуплено в найгарнійшім місци площу, звезено матеріял і з початком квітня ц. р. розпочалась будова. Гурток робітників мулярів працює даром, даючи гарний примір іншим громадянам. Дня 14. квітня ц. р. відбулося посвячення угольного каменя при участи численного народу, місцевого і з сусідних сіл. Прибуло також чимало інтеліґенції. Промовляли кількох священиків, пос. Зубрицький з Перемишля і місцевий член читальні П. Коршняк. На конець хор з Пискарович відспівав „Боже Великий“. До культурно-освітної праці в нашім селі причинився багато голова філії „Просвіти“ в Лежайську, адв. д-р Бр. Ґілицінський, котрий жертвував навіть на будову нашої читальні 270 зл., за що нехай буде на цьому місці окрема подяка.

Член.

ШУМЯЧ, ПОВ. ТУРКА. (*Посольське віче і основання кооперативи*). В неділю, 21. ц. м. зложив у нашому селі посол Дмитро Великанович звіт з діяльности Української Соймової Репрезентації на публичнім вічу під голим небом, почім присутні висказали одноголосно йому та його клюбовим товаришам повне довіря. Після віча відбулися основательні збори споживчої кооперативи „Єдність“, на яких про завдання і значіння кооперації реферував д-р Мирон Кондрат з Турки.

ТУЛУКІВ, ПОВ. СНЯТИН. (*Свято „Просвіти“*). Одинокою громадою в Заболотівщині, а може й в снятівському повіті, що величаво відсвяткувала 60-літний ювілей „Просвіти“, є село Тулуків. Дня 24. лютого ц. р. після богослуження за померших членів „Просвіти“ з проповідею про значіння „Просвіти“ для українського народу, відбувся концерт в сали Народного Дому в Тулукові. Саля виповнилась місцевим та дооколичним селянством, між якими можна було завважати українську духовну і світську інтеліґенцію з міста Заболотова та околиці. На сцену, прибрану в килими і фестони, серед яких пишався образ „Просвіти“, виступив з святочною промовою п. Ст. Мокрій, ст. унів. з Тулукова родом, який представив діяльність „Просвіти“ від часів її уснування та представив нові шляхи освітної праці над усвідомленням та витворенням нового типу українського громадянина. Відтак слідували співи мужеського хору, що виступив у козацьких строях на взір хору Котка. Хор під орудою п. Мокрія відспівав удачно кілька народніх пісень. На бажання публики деякі точки були кілька разів повторювані. Хор співав з памяти, а коли зважити, що складався з самих місцевих громадян, які в дуже короткому часі вивчились старанно великої скількости пісень, належиться повне признання діріґентови того хору і його членам. З дальших точок свята належить замітити декламації О. Мокрія, Б. Гнатюка і Орищука. Гарно вивязалась із свойого завдання струнна орхестра, зложена з трьох скрипок, 2 мандолін і одної ґітари. Відтак ще раз виступав мужеський хор, що гарно відспівані пісні, на бажання публики, мусів повторити. Наприкінци молоді хлопці, під керуванням п. Вол. Михася із Заболотова, виконали будову веж в ріжних позиціях, а одушевлена публика оплесками нагороджувала молоденьких Соколів за їх сприт і зручність. Свято закінчив живий образ, що зображав з одної сторони силу „Просвіти“, яка проганяє темноту піддержуваною жидівською корчмою, з другої сторони нікчемність ворогів, що стоять на перешкоді нашому визвольному змаганню. Врешті останнє слово забрав звісний просвітний діяч п. Равлюк, який загрів зібраних до дальшої праці на освітній ділянці. Голова місцевої читальні п. В. Гнатюк зложив подяку всім тим, що причинились до звеличання свого свята, а зібрані відспівали національний гимн „Ще не вмерла“.

Учасник.

Додаткова реєстрація інвалідів.

Додаткова реєстрація інвалідів австрійської та російської армії на землях, що опинилися в границях Польщі, зачнеться дня 1. липня і буде трівати аж до кінця 1930 р., то є через півтора року. Вдови, сироти та батьки-матері, котрих мужі, батьки або сини згинули як жовніри австрійської (російської) армії та інваліди з бувшої австрійської чи то російської армії, котрі до кінця 1930 р. не зголосять своїх претенсій до польського скарбу, тратять ці претенсії на все.

Саме тепер переводить польський уряд реорґанізацію установ і урядів, що справою інвалідів займалися, і в звязку з цим не вийшло ще виконне розпорядження про додаткову реєстрацію. Тому ще ніхто наперед не знає, як цю реєстрацію переводити. У всякому випадку дотична влада видасть осібні друки на зголошення, котрі треба буде надіслати до воєвідських урядів. Оголошення розіслані ріжними „звйонзками“ по наших селах не мають жадного урядового значіння, а мають на ціли вербувати несвідомих в свої члени, від яких стягають членську вкладку за обітницю помочи при зголошенню до реєстрації. Інваліди українці не мають потреби ні користи до тих „звйонзків“ вписуватися. Належить приготовити свої документи, вишукати свідків і ждати реченця. Про спосіб реєстрації оголоситься в часописах.

Українське Товариство допомоги інвалідам
Львів, вул. Руська 3, II.).

ОСВІТНО-КООПЕРАТИВНИЙ КУРС В ТЕРНОПОЛІ відбудеться заходом філії „Просвіти“ від 15. листопада п. р. до 15. марта 1930 р. Місячне прожиття коштуватиме 65—70 зол. Якщо Виділови філії „Просвіти“ вдасться знайти спільне мешкання для учеників курсу, тоді місячне удержання буде виносити менше. Навчання на курсі безплатне, крім одноразової такси в висоті 20 зол., в котрій

15 зол. треба заплатити при зголошенню, а решту з початком курсу. На курс можуть бути приняті лиш мущини, що скінчили 18 літ життя і бодай народню школу. При зголошенню треба предложити посвідку з читальні „Просвіти“ чи кооперативи, що поручають кандидата. На відповідь належить долучити 25 сот. Зголошення слати до 1. липня ц. р. на адресу канцелярії філії „Просвіти“ в Тернополі, вул. Міцкевича ч. 11

Вчіться на шоферів!

Зі зростом самоходового руху, який чимраз більше опановує дотеперішні середники комунікації, змагається попит за вишколеними шоферами. Заняття шофера дуже відвічальне та поплатне. Одначе шоферську працю може виконувати тільки людина вишколена, яка має свідоцтво укінченого самоходового курсу.

У Львові існують **„Львівські Самоходові Курси“ при вул. Міцкевича ч. 28** і з ними Головна Управа „Рідної Школи“ порозумілася щодо принимання українців на самоходові курси, які за дозволом властей уряджують від ряду літ. Управа тих курсів обіцяла принимати українців без ніяких обмежень.

З огляду на велике запотребування шоферів в літнім сезоні дала Шкільна Кураторія дозвіл на уладження зглядно продовження **одномісячних шоферських** курсів, які „Львівські Самоходові Курси“ задумують розпочинати **з днем 10. травня (мая) 1929 р.**

Оплата за курс виносить 180 зол. і може бути знижена до 100 зол.

„Львівські Самоходові Курси“ згодилися на кождих 25 учасників-українців, що вплачують по 180 зглядно 100 зол., приняти даром одного бідного українця за згодою й на письменне припоручення Головної Управи „Рідної Школи“.

На одномісячний самоходовий курс можна зголошуватися на вище подану адресу „Львівських Самоходових Курсів“, або — ще краще — **до Головної Управи „Рідної Школи“ у Львові, Ринок ч. 10.** пересилаючи заразом вписове в кводі 20 зол.

З огляду на короткий речинець — слід поспішитися зі зголошеннями і висилкою вписового.

ГОЛОВНА УПРАВА „РІДНОЇ ШКОЛИ“.

Смішне.

На торзі.

— Алеж бо цей кінь кривий...
— Прецінь до війська не піде!
— До того він сліпий...
— Таж він газети читати не буде!
— Ба він навіть язика не має...
— На що йому язика, він говорити не потрібує!

Котра година?

— Касю, подивися, котра година!
— Прошу пані, бракує ще півтора пальця до восьмої.

На дорозі.

— Дядьку, не бийте так того коня! Таж то дурне сотворіння...
— Ага, дурне, він мудрійший від мене!

В сінях.

— Здоров був, Іване! Є тато або мама дома?
— Мама дістала горячку і не може виходити.
— А тато?
— Тато дістав шість місяців і також не може виходити.

Наші діти.

Малий Петрусь: Мамо, коли буде трясення землі?
Мама: На що тобі цього?
Петрусь: Чекаю, коли наша школа завалиться.

Дві сусідки.

— Кумо, чому не поставите на городі страхопуда?
— Не треба, я сама сиджу на городі.

Виворожила.

Ворожка: Буде такий день, що всі люди здіймуть капелюхи перед вами, як будете їхати.
Гість: Колиж це буде?
Ворожка: Не скажу, бо не вільно.
Гість: Дам ще золотого, тільки скажіть!
Ворожка: Що маю з вами робити, давайте! Так! Отже знайте: буде це в день вашого похорону.

Вгадав.

— Котрий чоловік найвідважніший?
— Лисий!
— Чому?
— Бо йому ніколи зі страху волосся дубом не стає.

Ціни у Львові.

Збіже. Пшениця 54, жито 37, ячмінь на мливо 32, овес 34, гречка 43, кукуруза 36, сіно 20—22, солома 10—12.

Гроші. Доляр амер. 8·92, канад. 8·85, чеська корона 0·26, австр. шілінг 125, лей 0·05, франц. франк 0·34, швайц. франк 171, фунт штерл. 43·80, червонець 18.

Набіл. Масло десерове 6·20, столове 6, кухонне 5·60, молоко 0·45, сметана 2·40, сир звичайний 1·60, бриндзя 6·—, мід патока 3·—, яйце 0·15.

Ширіть „Свободу“!

Присилайте передплату!

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів. Ринок ч. 10.